

Harjavallan kaupunki
kaavoitus@harjavalta.fi

Viite Lausuntopyyntö 17.5.2024

Aihe Harjavalta, yritysalueiden osayleiskaava, ehdotus

Harjavallan kaupunki on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa Yritysalueiden osayleiskaavan ehdotusvaiheesta. Kaava-alue on pinta-alaltaan noin 1103 hehtaaria ja se sijaitsee kaupungin keskustan tuntumassa Kokemäenjoen eteläpuolella. Suunnittelualue rajautuu luoteessa Nakkilan kuntaan. Alueen pohjoisosassa on Suurteollisuuspuisto ja itäosassa Sievarin teollisuusalue. Suunnittelualueen halki kulkee sekä valtatie 2 että Pori-Tampere-päärata. Alueen etelä- ja länsiosissa on edelleen viljelyksessä olevia peltoja ja rakentamatonta metsää. Osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena. Kaavan tavoitteena on luoda edellytyksiä yritysalueiden laajenemiselle sekä pienyritystoimintaan että erityisesti T/kem -määräystä edellyttävään teollisuuteen. Rakentamiseen tarkoitettujen alueiden toteuttaminen tapahtuu asemakaavoituksen kautta. Jo rakentuneella osalla suunnittelualuetta yleiskaavaa päivitetään vastaamaan toteutunutta maankäyttöä ja asemakaavoitusta.

Suunnittelualueella sijaitseva, valtatie 2 eteläpuoleinen hajatyypinen asutus tulee poistumaan uusien teollisuusalueiden laajenemisen tieltä. Poistuvia asuinrakennuksia on 14 kappaletta, joista enää neljä on asuinkäytössä ja yksi vapaa-ajankäytössä. Alueet rakennuksineen hankitaan kaupungin omistukseen. Nykyisin vapaa-ajankäytössä oleva 1930-luvulle ajoittuva kiinteistö on arvotettu vuonna 1996 toteutetussa rakennusinventoinnissa luokkaan B: lievemmin suojeltava kohde. Kohteella ei ole kuitenkaan suojelumerkintää inventoinnin jälkeen laaditussa nykyisessä kaavassa.

Satakunnan Museo on lausunut kaavahankkeen luonnosvaiheesta 16.1.2024. Museo on lausunnossaan käynyt läpi alueen kaavatilanteen sekä ympäristön kulttuuriympäristö- ja maisema-arvot sekä selvitykset, eikä toista niitä enää tässä yhteydessä.

Lausunnossaan Museo näki, että hankkeen vaikutusten arviointia tulee täydentää ja toisti jo kaavahankkeen viranomaisneuvottelussa esittämän kantansa, että alueella

tulee toteuttaa maisema- ja kulttuuriympäristöanalyysi. Museo totesi, että analyysissä tulee huomioida keskeiset näkymäalueet etenkin arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin sekä maisema-alueisiin nähden.

Satakunnan Museo piti hyvänä, että suunnittelualueella oli kaavaluonnoksessa huomioitu maakunnallisesti merkittävä Outokummun ja Kemiran asuinalueet. Museo näki, että alueeseen liittyvää kaavamääräystä tuli kuitenkin vielä täydentää ominaispiirteiden säilymisen osalta sekä lisätä alueelliselle vastuumuseolle mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Suunnittelualueetta on laajennettu eteläosassa luonnosvaiheeseen nähden Pyykkialhon peltoalueelle ja kaavakartalle on osoitettu aurinkoenergian tuotantoalue.

Kaavaselistuksen on ehdotusvaiheessa lisätty arvoalueiden kuvaustekstit suunnittelualueella sijaitsevien sekä suunnittelualueeseen rajautuvien kulttuuriympäristöjen sekä maisema-alueiden sekä yksittäiskohteiden osalta. Kaavan vaikutusten arviointia on täydennetty. Kaavaselistukseen on lisätty maisema- ja kulttuuriympäristöanalyysi ja täydennetty kaava-alueen rakennettua kulttuuriympäristöä koskevia tietoja. Suojaviheralueiden määrää on lisätty ja niihin liittyvää määräystä on täydennetty. Maakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön aluerajausta on supistettu Suurteollisuuspuistossa kulttuuriympäristöalueen lounaisosassa. Kaavaselistuksen mukaan *rajausta on kaavaehdotusvaiheessa supistettu rajaamalla alueen ulkopuolelle Suurteollisuuspuistossa sijaitsevat Boliden Harjavalta Oy:n omistamat pääkonttori- ja kerhorakennus. Pääkonttori- ja kerhorakennus on jätetty kulttuuriympäristön aluerajauksen ulkopuolelle johtuen rakennusten heikosta rakennusteknisestä kunnosta ja sisäilmaongelmista. Rakennukset on tarkoitus korvata uusilla rakennuksilla lähivuosina ja sen jälkeen purkaa. Kulttuuriympäristöalueen supistaminen heikentää alueen kulttuurihistoriallisia arvoja.*

Maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön kaavamääräystä on täydennetty seuraavasti: *Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jonka kulttuurihistorialliset arvot tulee selvittää ennen merkittäviin muutos-, korjaus- tai laajennustoimenpiteisiin ryhtymistä. Aluetta asemakaavoitettaessa tai alueelle rakennettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen arvojen säilymiseen. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon teollisuusalueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen ja alueen teollisen toiminnan elinvoimaisuuden säilymistä. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka*

oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee alueelliselle vastuumuseolle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Huovintien historiallinen linjaus on osoitettu merkinnällä sh – kohdetta koskevista maankäyttösuunnitelmista on pyydetty alueellisen vastuumuseon lausunto. Hiirijärven kulttuurimaiseman ja Leistikän aukean viljelymaiseman suunnittelualueelle ulottuvat osuudet on osoitettu osayleiskaavassa maisemallisesti arvokkaina alueina (ma).

Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta museo totesi lausunnossaan, että suunnittelualueella sijaitsevat muinaisjäännökset on merkitty kaavakartalle ja niitä koskeva määräys on oikeanlainen. Muuttuvan maankäytön alueelle jäävien muinaisjäännösten osalta kaavaprosessin aikana tulee käydä muinaismuistolain 13§ mukainen neuvottelu, jossa käsitellään kajoamisen ehdot.

Satakunnan Museon kannanotto

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Satakunnan Museo näkee, että sen luonnosvaiheessa esittämät kannat on suurelta osin huomioitu kaavan ehdotusvaiheessa.

Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnissa (Niina Uusi-Seppä/Ramboll 2023) maakunnallisesti merkittäväksi arvoitettua *Outokummun ja Kemiran asuinalueet* -arvoaluetta on supistettu luonnosvaiheen jälkeen siten, että tehdasalueelta kerhorakennus ja pääkonttori on kaavaehdotuksessa rajattu arvoalueen ulkopuolelle. Kaavan luonnosvaiheessa arvoalueen rajausta noudatti vielä alkuperäistä inventoinnissa osoitettua rajausta. Tuoreen maakunnallisen inventoinnin aluetta koskevassa kuvaustekstissä mainitaan mm.: *Lähimpänä tehdasta sijaitsevat entiset johtajiston asuinrakennukset Teollisuuskadun varrella. Tehdasalueella on säilynyt vanhasta rakennuskannasta mm. pääkonttori- ja kerhorakennus, jotka tyylinsä ja mittakaavansa vuoksi sopivat samaan kokonaisuuteen asuinalueen kanssa.* Alueella vuonna 2019 toteutetun rakennusinventoinnin (Ramboll) johtopäätöksissä mainitaan: *Toisena mainittavana kokonaisuutena ovat säilyneet alueen alkuperäiset hallinto- ja kokoontumistilat eli Keskuskonttori sekä Kerhorakennus, jotka juuri tämän tehdasalueen historian lisäksi edustavat hyvin myös aikakautensa tyyliä ja rakennustapaa.* Kerhorakennuksen sekä konttorin arvot on siis todettu kahdessa verrattain tuoreessa selvityksessä. Myös kaavaselostuksessa mainitaan, että ratkaisu heikentää alueen

kulttuuriympäristöarvoja. Kaavaselostuksessa rajauksen muutoksen syyksi mainittu rakennusten heikko tekninen kunto sekä sisäilmaongelmat. Museo huomauttaa, että nykyiset rakennukset ovat myös edelleen lähtökohtaisesti korjattavissa. Satakunnan Museon kantana on, että arvoaluearjaus on osoitettava kaavakartalla tuoretta maakunnallista inventointia vastaavana. Mikäli maakunnallisesti merkittävän arvoalueen rajausta aletaan muuttamaan, tulee sen perustua riittäviin asiantuntijoiden laatimiin selvityksiin.

Kaava-alueella on toteutettu maisema- ja kulttuuriympäristöanalyysi, jossa on otettu huomioon alueen keskeisimmät maisema-arvot sekä näkymät. Museo pitää hyvänä, että kaavaehdotukseen on lisätty suojaviheralueita arvokkaiden kulttuuriympäristöjen sekä maisema-alueiden suuntaan. Selvityksessä on myös kuvattu alueen rakennuskantaa, josta ei ole ajantasaisia inventointitietoja. Selvityksestä on havaittavissa, että kaava-alueen haja-asutusalueella merkittävin yksittäiskohde on edelleen Sievarin tila, jonka arvot on osoitettu jo vuoden 1996 inventoinnissa. Tämä on todettu myös kaavaselostuksessa. Muu rakennuskanta on kunnoltaan ja säilyneisyydeltään vaihtelevaa ja ajoittuu pääosin jälleenrakennuskaudelle. Satakunnan Museo pitää kaava-alueen keskelle jäävän 1930-luvulle ajoittuvan Sievarin tilan tilannetta valitettavana, mutta kohteen rakennushistorialliset ja maisemalliset arvot eivät ole kuitenkaan niin merkittäviä, että niillä olisi vaikutusta kaavahankkeeseen.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Muuttuvan maankäytön alueelle on kaavaehdotuksessa jäämässä kiinteitä muinaisjäänöksiä, Lyytikänharjun kivikautinen asuinpaikka, <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.79010025> sekä Pelkin röykkiöalue, <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000045130>. Näiden osalta viranomaisneuvottelussa sovittiin, että MML 13§:n mukainen kajoamislupaneuvottelu käydään vasta asemakaavavaiheessa. Kajoamislupaneuvottelun tarve on tunnistettu ja kirjattu kaavaselostukseen.

Luonnosvaiheen jälkeen suunnittelualue on laajentunut lounaaseen Pyykkialhon alueelle, jonne on osoitettu aurinkoenergian tuotannon kehittämisa-alue. Laajennusalue ei ole sisällynyt vuonna 2022 toteutettuun arkeologiseen inventointiin (*Harjavalta, yleiskaava- ja asemakaava-alueiden sekä YVA-alueen arkeologinen inventointi, Hannu Takala, Maanala Oy*). Satakunnan Museo on kuitenkin saanut tiedon, että Pyykkialhon aurinkovoimahankkeeseen liittyvä arkeologinen selvitys on tekeillä ja alustavan tiedon mukaan alueelta on myös paikallistettu

muinaisjäännöksiä. Selvitys tulee liittää mukaan kaava-aineistoihin ja selvityksen tulokset huomioida kaavassa lisäämällä tunnistetut kohteet kaavakartalle ja päivittämällä kaavaselostuksen tiedot.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja (sij.) Akuliina Aartolahti

Tutkija Olli Joukio

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä